

НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

ТЕОРИЯТА ЗА „МАЛКИЯ СВЯТ“ В HUMINT: СОЦИАЛНА ДИСТАНЦИЯ, МРЕЖОВА СВЪРЗАНОСТ И СОЦИАЛНА СРЕДА НА ОПЕРАТИВНО ИНТЕРЕСНОТО ЛИЦЕ

ОГНЯН КОСТАДИНОВ, Д.Н.

Огнян КОСТАДИНОВ е хоноруван-преподавател във Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“, катедра „Експлоатация и мениджмънт на морския транспорт“. Завършил специалност инженер-корабоводител. Притежава образователна и научна степен „доктор“ по научно направление 3.7, придобита във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, както и научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 5.5, присъдена от ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. Научните му интереси са в областта на водния транспорт, приложната лингвистика и теорията на агентурното разпознаване (HUMINT).

Резюме: Статията разглежда теорията за „малкия свят“ и възможностите за нейното приложение в HUMINT. Акцентът е поставен върху социалната дистанция, социалните общности, мрежовата свързаност и достъпа до оперативен интересен човек. Предлага се подход, при който анализът започва от социалната среда на лицето – неговите връзки, принадлежности, зависимости и общности – и проследява съществуващите и потенциалните пътища за достъп. Развиват се понятията „оперативна социална дистанция“, „верига за достъп“, „оптимален

път за достъп“, „латентен мрежов потенциал“ и „мрежово-генеративна способност“. Допълнително се разглеждат социалната правдоподобност, дискретността и ресурсната взаимозависимост като фактори за устойчивостта на отношенията. Заключва се тезата, че ефективният мрежов достъп следва да бъде не само структурно възможен, но и социално естествен, устойчив и правдоподобен.

Ключови думи: малък свят; HUMINT; социална дистанция; социални общности; мрежова свързаност; оперативна социална дистанция; верига за достъп; оптимален път за достъп; латентен мрежов потенциал; мрежово-генеративна способност; социална правдоподобност; социален капитал.

SMALL-WORLD THEORY IN HUMINT: SOCIAL DISTANCE, COMMUNITIES, NETWORK CONNECTIVITY, AND ACCESS TO AN OPERATIONAL PERSON OF INTEREST

OGNYAN KOSTADINOV, DSC

Ognyan KOSTADINOV is a part-time lecturer at the Nikola Vaptsarov Naval Academy, Department of Maritime Transport Operation and Management. He graduated with a degree in Navigation Engineering. He holds the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in Professional Field

3.7, awarded by Varna Free University “Chernorizets Hrabar”, as well as the scientific degree of Doctor of Science (DSc) in Professional Field 5.5, awarded by the Nikola Vaptsarov Naval Academy. His research interests include water transport, applied linguistics, and the theory of Human Intelligence (HUMINT).

Abstract: *The article examines small-world theory and the possibilities for its application in HUMINT. The focus is placed on social distance, social communities, network connectivity, and access to an operational person of interest. A target-centred approach is proposed, in which the analysis begins with the social environment of the person of interest—their relationships, affiliations, dependencies, and communities—and traces existing and potential paths of access. The concepts of “operational social distance,” “access chain,” “optimal access path,” “latent network potential,” and*

“network-generative capacity” are developed. Social plausibility, discretion, and resource interdependence are further examined as factors contributing to the sustainability of relationships. The article argues that effective network access should be not only structurally possible, but also socially natural, sustainable, and plausible.

Keywords: *small world; HUMINT; social distance; social communities; network connectivity; operational social distance; access chain; optimal access path; latent network potential; network-generative capacity; social plausibility; social capital.*

УВОД

HUMINT (Human Intelligence – разузнаване, основано на човешки източници) представлява разузнавателна дейност, при която човешките източници и човешките отношения имат централно значение за придобиването на информация. В американската военна доктрина HUMINT се определя като събиране на информация от хора и свързани с тях документи и информационни носители чрез обучен HUMINT служител, като целта е да бъдат установени намеренията, съставът, способностите и действията, както и други характеристики, имащи значение за разузнавателните потребности. Доктрината включва и дейности по изграждане на локални мрежи от човешки източници, което показва, че човешкият източник може да бъде разглеждан не само индивидуално, но и като част от по-широка система от отношения (Department of the Army, 2006, р. 1.1-1.9).

Един от основните практически и теоретични проблеми при HUMINT е **достъпът**. Наличието на лице, притежаващо ценна информация, не означава автоматично, че до него съществува непосредствен или практически използваем достъп. Между разузнавателния интерес и човека, разполагащ с необходимата информация, могат да съществуват социални, професионални, институционални и географски дистанции.

Поради това анализът на достъпа следва да започва не от наличните контакти на разузнавателната структура, а от **оперативно интересно лице** – от неговите връзки, принадлежности,

зависимости и социални среди. Първоначалният въпрос следователно не е „кой може да достигне до лицето“, а „**в кои социални общности участва лицето и какви отношения определят неговото място в тях**“.

Именно тук феноменът на „**малкия свят**“ (*small-world phenomenon*) предлага полезна концептуална перспектива. Milgram разглежда проблема чрез последователни вериги от лични познания, при които едно лице е свързано с друго чрез ограничен брой посредници (Milgram, 1967, pp. 61–62). По-късното изследване на Travers и Milgram показва, че в голяма социална мрежа между привидно отдалечени хора могат да съществуват сравнително кратки вериги от познания (Travers & Milgram, 1969, pp. 425–426).

За HUMINT обаче съществуването на кратък социален път не е достатъчно. Необходимо е да се разграничат поне три проблема: дали такъв път съществува; дали може да бъде открит; и дали е практически пригоден. Franceschetti и Meester подчертават именно разграничението между **съществуването на кратки пътища и възможността те действително да бъдат открити чрез локално достъпна информация** (Franceschetti & Meester, 2006, р. 2).

За целите на настоящото изследване се предлагат работните понятия „**оперативна социална дистанция**“, „**верига за достъп**“, „**оптимален път за достъп**“, „**латентен мрежов потенциал**“ и „**мрежово-генеративна способност**“. Те не се представят като утвърдени доктринални термини, а като авторска концептуална рамка.

МЕТОДОЛОГИЯ

Изследването прилага **интердисциплинарен и концептуално-аналитичен подход**, съчетаващ основни постановки на HUMINT с теорията на социалните мрежи. Използвани са класически изследвания върху феномена на „малкия свят“, социалната дистанция, мрежовата свързаност и слабите връзки, както и публично достъпен официален доктринален документ за HUMINT.

Анализът започва от социалната среда на оперативно интересното лице и разглежда неговите връзки, принадлежности и зависимости като система от пресичащи се социални общности. Тези общности не се приемат като постоянни: едни могат да губят значение, други да се разширяват, а трети да възникват вследствие на промени в професионалната, обществената или личната среда.

Сравнителният анализ разграничава **съществуване на социален път, възможност той да бъде открит и практическа пригодност на съответния път**. Последната категория включва не само структурната близост, но и естествеността на отношенията, доверието, устойчивостта, социалната правдоподобност, дискретността и риска.

Изследването няма емпиричен характер и не предлага утвърден оперативен модел. Предложените понятия имат теоретична и дидактическа функция.

1. ОТ „МАЛКИЯ СВЯТ“ КЪМ ПРОБЛЕМА ЗА МРЕЖОВИЯ ДОСТЪП

Феноменът на „малкия свят“ се основава на наблюдението, че в големи социални мрежи хора, които изглеждат значително отдалечени един от друг, могат да бъдат свързани посредством сравнително кратки вериги от познанства. Pool и Kochen разглеждат човешките контакти като структурирана система и поставят въпроса за вероятността да съществува относително лесна верига от контакти до определено значимо лице. Те свързват този проблем със **социалното разслояване, влиянието и структурата на контактите** (Pool & Kochen, 1978, pp. 5–6).

Тази постановка показва, че хората не са свързани случайно. Те принадлежат към професионални, семейни, институционални, образователни, географски и други среди. Част от отношенията се концентрират вътре в тези групи, докато други връзки свързват различни общности.

Най-известната експериментална проверка е свързана със Stanley Milgram. В *The Small-World Problem* той представя модел, при който участниците трябва да предават материал към целево лице чрез човек, когото лично познават и за когото предполагат, че се намира по-близо до крайната цел (Milgram, 1967, pp. 61–67).

Travers и Milgram впоследствие работят с **296 първоначални участници** от Небраска и Бостън. До целевото лице достигат **64 вериги**, а при успешно завършените вериги средният брой посредници е **5,2** (Travers & Milgram, 1969, p. 425).

Този резултат не трябва да се тълкува като универсален закон за точно шест посредници. По-важен е фактът, че може да бъде установен път на свързване между хора в сложна социална мрежа дори при наличие само на частична информация.

Watts и Strogatz показват, че множество реални мрежи съчетават **висока степен на локално групиране с малка характерна дължина на пътя**, което позволява големи мрежи да бъдат едновременно локално плътни и глобално „малки“ (Watts & Strogatz, 1998, p. 440).

Franceschetti и Meester добавят следващия съществен аспект: наличието на кратък път не е достатъчно; необходимо е той да може действително да бъде открит чрез ограничената информация, с която участниците разполагат (Franceschetti & Meester, 2006, p. 2).

Следователно: **СЪЩЕСТВУВАНЕ НА ПЪТ → ОТКРИВАНЕ НА ПЪТ → ПРАКТИЧЕСКА ПРИГОДНОСТ НА ПЪТЯ.**

2. ОПЕРАТИВНО ИНТЕРЕСНОТО ЛИЦЕ КАТО ИЗХОДНА ТОЧКА НА АНАЛИЗА

При мрежов анализ в HUMINT отправната точка следва да бъде оперативно интересното лице, а не наличният контакт. Първоначално се установяват социалните среди, в които лицето участва: професионални, институционални, академични, икономически, културни, семейни, приятелски или други общности. От значение са и зависимости, интереси, статусни отношения и форми на принадлежност, които могат да свързват лицето с повече от една среда.

Условно това може да бъде представено като: $T \rightarrow C_1, C_2, C_3 \dots C_n$, където T е оперативно интересното лице, а $C_1 \dots C_n$ са социалните общ-

ности, към които то принадлежи или с които поддържа значими отношения.

Не всички социални общности имат еднаква аналитична стойност за HUMINT. В едни отношенията между членовете са предимно формални, публични и институционализирани, докато в други са по-персонализирани и се основават на общи интереси, взаимно уважение, престиж, доверие, взаимна полезност или продължително взаимодействие. Когато оперативно интересното лице принадлежи едновременно към няколко социални общности, всяка от тях следва да бъде оценявана не само според възможността да осигури контакт, но и според характера на отношенията, които обичайно се формират в нея. По-голямо значение за анализа могат да имат среди, в които индивидуалните отношения естествено се развиват извън чисто формалното общуване и допускат по-висока степен на персонализация, доверие и конфиденциалност.

Социалните среди от последния тип могат да имат особено значение, тъй като позволяват отношенията между членовете да бъдат по-естествени, индивидуализирани и социално обясними. От тази гледна точка контактът не следва да се разглежда като еднократен акт, а като възможен продължителен процес на развитие на отношенията. Те могат да преминават през различни степени – от обикновено познатство и взаимно уважение към по-трайно лично доверие, съвместни интереси и устойчива взаимна ангажираност. В някои случаи този процес може да има дълъг времеви хоризонт, особено когато оперативно интересното лице има перспектива за бъдещо професионално или институционално развитие. Тогава стойността на отношенията може да произтича именно от тяхното постепенно и естествено изграждане, а не от стремеж към бърз резултат.

Следователно предмет на анализа е не само дали съществува връзка с оперативно интересното лице, а в какъв социален контекст тази връзка би могла да възникне, да се развива и да остане устойчива във времето. Това предполага предварителна оценка на социалната среда, на степента на публичност или дискретност на отношенията в нея, на общите интереси и на възможността за взаимодействие да запази своята социална правдоподобност при последващо задълбочаване. По то-

зи начин изборът на социална общност придобива значение не само за първоначалното установяване на контакт, но и за дългосрочната устойчивост на отношенията, доверието и възможността те да се развиват постепенно, без да придобиват ненужно публичен характер.

3. HUMINT И РАЗЛИЧНИТЕ ФОРМИ НА ЧОВЕШКА И МРЕЖОВА СТОЙНОСТ

В HUMINT стойността на дадено лице произтича преди всичко от способността му да предоставя информация, която отговаря на определена разузнавателна потребност. Официалната американска доктрина определя HUMINT като форма на събиране на информация от хора и свързани с тях материали и посочва като предмет на интерес намерения, способности, състав и други характеристики на разузнавателно значими обекти (Department of the Army, 2006, p. 1-4).

Доктрината разглежда и human source contact operations (операции за установяване и поддържане на контакти с човешки източници), както и изграждането на локални мрежи от източници (Department of the Army, 2006, p. 1-9).

Оттук човешкият източник може да бъде разглеждан не само като носител на сведения, а и като **възел в системата от човешки отношения.**

В концептуален план могат да бъдат разграничени професионални разузнавателни субекти; съществуващи човешки източници; потенциални източници; лица с разузнавателна компетентност; лица с мрежови възможности; както и лица със значим социален капитал.

Последната категория е особено важна. Това са лица, които благодарение на авторитет, обществено доверие, професионален престиж, материален или нематериален капитал могат естествено да привличат вниманието на други хора и да формират около себе си социална среда.

Така могат да бъдат разграничени:

ИНФОРМАЦИОННА СТОЙНОСТ – произтичаща от сведенията, до които лицето има непосредствен достъп;

МРЕЖОВА СТОЙНОСТ – произтичаща от положението му в структурата на отношенията;

МРЕЖОВО-ГЕНЕРАТИВНА СТОЙНОСТ – произтичаща от способността му да създава или разширява социални общности и нови отношения.

Следователно лице с ограничена непосредствена информационна стойност може да има значителна мрежова или мрежово-генеративна стойност.

4. ОПЕРАТИВНА СОЦИАЛНА ДИСТАНЦИЯ И ВЕРИГА ЗА ДОСТЪП

За целите на настоящото изследване **оперативна социална дистанция** е броят и характерът на социалните отношения, които разделят оперативно интересното лице от HUMINT служителя и/или от достъпната за него човешка мрежа. Тя не се определя единствено от броя на междинните лица, а и от характера, актуалността и устойчивостта на отношенията, чрез които различните части на социалната мрежа са свързани.

При този подход анализът не започва от HUMINT служителя с въпроса как да бъде достигнато оперативно интересното лице, а обратно – от **оперативно интересното лице и неговата социална среда**. Първо се установяват общностите, към които лицето принадлежи или с които поддържа значими отношения, а след това се изследва дали и къде тези общности се пресичат с лица, намиращи се в достъпната човешка среда на HUMINT служителя.

Условно моделът може да бъде представен така:

$$T \rightarrow C_1 / C_2 / C_3 \dots C_n \rightarrow A / B / C \rightarrow H$$

Тук **T** (*target*) обозначава оперативно интересното лице; **C₁ ... C_n** – социалните общности, към които то принадлежи или с които поддържа значими отношения; **A, B, C** – конкретни лица, заемащи различни позиции в тези общности и притежаващи различна мрежова или мрежово-генеративна стойност; **H** – HUMINT служителя (*HUMINT collector*).

Схемата не представлява еднопосочен или предварително определен маршрут. Тя е **аналитично представяне на възможната социална свързаност** между оперативно интересното лице и човешката мрежа, достъпна за HUMINT служителя. Посоката на анализа започва от **T**, но целта е да бъдат установени точките, в които неговата социална среда се пресича или може да се свърже с достъпната за **H** мрежа.

На тази основа „**верига за достъп**“ може да бъде определена като последователност от реално съществуващи социални отношения, чрез които социалната среда на оперативно интересното лице

се свързва с лице или лица от достъпната човешка мрежа на HUMINT служителя.

Наличието на такава верига обаче показва преди всичко **структурна възможност за свързаност**. То все още не означава, че съответната верига е най-подходяща от гледна точка на характера и устойчивостта на отношенията. Именно оценката на различните възможни вериги налага разграничението между **най-кратък** и **оптимален път за достъп**.

5. ОТ НАЙ-КРАТЪК КЪМ ОПТИМАЛЕН ПЪТ ЗА ДОСТЪП

В теорията на графите **най-краткият път** (*shortest path*) между два възела се определя според минималния брой връзки, които ги разделят. При анализа на HUMINT обаче чисто количественото измерване на социалната дистанция не е достатъчно, тъй като различните връзки нямат еднакво качество и значение.

Между оперативно интересното лице и достъпната човешка мрежа могат да бъдат установени няколко различни вериги за достъп. Една от тях може да съдържа по-малко междинни лица, но да преминава през формални, слаби или неактуални отношения. Друга може да бъде по-дълга, но да се основава на по-устойчиви връзки, общи интереси и социална среда, в която взаимодействието между лицата е по-естествено и правдоподобно.

Поради това за целите на настоящото изследване се предлага понятието „**оптимален път за достъп**“ (*optimal access path*).

Оптимален път за достъп е онази социална конфигурация измежду установените възможни вериги, която не е задължително най-кратка, но предлага най-благоприятно съчетание между качеството и устойчивостта на отношенията, доверието, естествеността на взаимодействието, социалната правдоподобност, дискретността и приемливия риск.

Следователно: **НАЙ-КРАТЪК СОЦИАЛЕН ПЪТ ≠ НЕПРЕМЕННО ОПТИМАЛЕН ПЪТ ЗА ДОСТЪП.**

6. СОЦИАЛНА ПРАВДОПОДОБНОСТ, ДИСКРЕТНОСТ И РЕСУРСНА ВЗАИМОЗАВИСИМОСТ

За HUMINT не е достатъчно дадена социална връзка да бъде възможна. Тя трябва да бъде **социално правдоподобна**.

Под **социална правдоподобност** може да се разбира степента, в която взаимодействието между две лица изглежда естествено с оглед на техните интереси, обществени роли, професионална принадлежност и участие в общи среди.

От значение е и **дискретността** на взаимодействието – не като конкретен способ за прикриване, а като характеристика на социалната среда. Някои общности предполагат висока степен на публичност, докато други са изградени около по-персонализирани отношения и позволяват по-голяма автономност на контактите между членовете.

Третият фактор е **ресурсната взаимозависимост**.

Под това понятие може да се разбира наличието на устойчиви взаимни интереси, ползи, ангажменти или обмен на ресурси, които придават продължителност и предвидимост на отношенията.

Тези ресурси могат да бъдат материални или нематериални – знания, експертност, престиж, професионални възможности, достъп до определени среди, културен или социален капитал.

Следователно устойчивостта на дадено отношение може да бъде представена концептуално чрез съчетание от: **ДОВЕРИЕ + СОЦИАЛНА ПРАВДОПОДОБНОСТ + ВЗАИМЕН ИНТЕРЕС + РЕСУРСНА ВЗАИМОЗАВИСИМОСТ + ДИСКРЕТНОСТ**.

7. СОЦИАЛНИ ОБЩНОСТИ, СЛАБИ ВРЪЗКИ И МРЕЖОВО-ГЕНЕРАТИВНА СПОСОБНОСТ

Особено значение имат лицата, които принадлежат едновременно към различни социални или професионални среди.

Именно тук теорията на Granovetter за **силата на слабите връзки** е особено полезна. Granovetter показва, че слабите връзки по-често могат да изпълняват функцията на мост между различни социални кръгове (Granovetter, 1973, p. 1364).

Това не означава, че всяка слаба връзка е практически значима. Същественото е, че лице, което принадлежи към няколко общности, може да свързва среди, които иначе имат малко общи контакти.

Към това може да бъде добавена **мрежово-генеративната способност** – способността на лице

със значим социален капитал да способства за възникването на нови отношения и общности.

Важна особеност е, че социалното сближаване не е задължително едностранно. Когато дадено лице притежава достатъчен авторитет, професионална или обществена привлекателност, **оперативно интересното лице също може естествено да прояви интерес към взаимодействието**.

Така контактът може да възникне като резултат от **взаимно социално сближаване**, а не само от едностранно търсене на достъп. Подобна взаимност предполага по-висока естественост и може да създаде по-устойчива основа за доверие.

8. ЛАТЕНТЕН МРЕЖОВ ПОТЕНЦИАЛ

Социалната среда около оперативно интересното лице не е статична. Поради това се предлага понятието „**латентен мрежов потенциал**“ – съвкупността от възможни, но все още нереализирани връзки, които могат да възникнат в резултат от общи професионални, обществени, академични, културни или други интереси.

Този потенциал се намира не толкова в отделния посредник, колкото в **общностите около оперативно интересното лице**.

Поради това анализът има цикличен характер: **Т → ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ОБЩНОСТИ → ОЦЕНКА НА МРЕЖОВАТА ИМ СТОЙНОСТ → ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНАТА ПРАВДОПОДОБНОСТ → ПРОСЛЕДЯВАНЕ НА ПРОМЕНИТЕ → АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СОЦИАЛНАТА КАРТА НА Т**.

Една общност може да бъде оценена като слабо значима и да отпадне от анализа, докато друга може да придобие значение поради нови професионални, институционални или обществени отношения.

Следователно „малкият свят“ при HUMINT следва да бъде разглеждан не само като система от съществуващи кратки пътища, а и като **динамична среда, в която социалната дистанция и възможностите за свързаност непрекъснато се променят**.

9. ОГРАНИЧЕНИЯ НА МОДЕЛА

Прилагането на теорията за „малкия свят“ към HUMINT изисква ясно разбиране на нейните ограничения.

На първо място, **социалните отношения не са равнозначни**. Формалното професионално познатство не е еквивалентно на трайно доверително отношение.

На второ място, **принадлежността към една и съща общност не гарантира личен контакт**.

На трето място, информацията за социалните връзки може да бъде непълна или погрешна.

На четвърто място, социалните мрежи са динамични и всяка мрежова картина има времеви характер.

На пето място, социалната правдоподобност не означава автоматично устойчивост на връзката. Общият интерес може да създаде контакт, но не непременно доверие.

На шесто място, ресурсната взаимозависимост следва да бъде разглеждана само като един от факторите за устойчивост, а не като универсална предпоставка.

Следователно теорията за „малкия свят“ трябва да се използва като концептуален и аналитичен модел, а не като универсално оперативното правило.

ИЗВОДИ

Теорията за „малкия свят“ има значение за HUMINT не заради популярната формула за „шест степени“, а защото показва, че социалната и институционалната отдалеченост невинаги означава голяма мрежова дистанция.

Мрежовият анализ следва да започва **от оперативно интересното лице и неговите социални общности**, а не от наличната разузнавателна структура.

Връзките, принадлежностите и зависимости на лицето формират динамична социална система, в която отделни общности могат да придобиват или губят значение.

Следва да се разграничават **информационна, мрежова и мрежово-генеративна стойност** на лицата.

Лица със значим социален капитал могат естествено да създават или разширяват социални общности и по този начин да увеличават мрежовата свързаност.

Оптималният път на достъп трябва да се оценява не само според дължината на социалната верига, но и според **доверието, устойчивостта, со-**

циалната правдоподобност, дискретността и риска.

Контактът не следва непременно да се разглежда като еднопосочно търсене на достъп. В определени социални условия може да възникне **взаимно социално сближаване**, основано на общ интерес и взаимно призната стойност.

Ресурсната взаимозависимост може да бъде фактор за устойчивост на отношенията, доколкото създава реални и продължителни общи интереси.

Латентният мрежов потенциал позволява социалната среда да се разглежда като динамична система, съдържаща възможности за бъдеща свързаност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основният принос на теорията за „малкия свят“ към анализа на HUMINT не се състои в твърдението, че всяко лице може да бъде достигнато чрез фиксиран брой посредници. По-съществен е принципът, че оперативно интересното лице е част от система от социални общности, отношения и зависимости, чието значение се изменя във времето.

Поради това анализът следва да започва **от самото лице**, а не от външната структура, която търси достъп до него.

Предложените понятия **„оперативна социална дистанция“**, **„верига на достъп“**, **„оптимален път на достъп“**, **„латентен мрежов потенциал“** и **„мрежово-генеративна способност“** позволяват социалната среда да бъде разглеждана като динамична система.

Към тях следва да бъдат добавени **социалната правдоподобност, дискретността и ресурсната взаимозависимост**. Те преместват анализа от въпроса дали връзката е технически възможна към по-същественния въпрос дали тя е естествена, устойчива и обяснима в конкретната социална среда.

Особено значение придобиват лица със значим социален капитал, които могат по естествен начин да привличат интерес и да формират около себе си нови отношения. При подобна конфигурация контактът може да възникне не само като резултат от едностранно търсене на достъп, а и чрез **взаимно социално сближаване**, което създава по-стабилна основа за доверие.

Така основният аналитичен въпрос се променя от: „КАК ДА БЪДЕ ДОСТИГНАТО ОПЕРАТИВНО ИНТЕРЕСНОТО ЛИЦЕ?“

към: „В КАКВИ СОЦИАЛНИ ОБЩНОСТИ УЧАСТВА ЛИЦЕТО, КАКВИ ОТНОШЕНИЯ И ЗАВИСИМОСТИ СЪЩЕСТВУВАТ В ТЯХ И КЪДЕ МОЖЕ ДА ВЪЗНИКНЕ НАЙ-ЕСТЕСТВЕНАТА, УСТОЙЧИВА И СОЦИАЛНО ПРАВДОПОДОБНА СВЪРЗАНОСТ?“

БИБЛИОГРАФИЯ

1. **FRANCESCHETTI, Massimo; MEESTER, Ronald.** Navigation in Small-World_Networks: A Scale-Free Continuum Model. *Journal of Applied Probability* [online]. 2006, vol. 43, no. 4, pp. 1-4. DOI: 10.1239/jap/1165505216. Достъпно на: <https://www.paradise.caltech.edu/~massimo/homepage/papers/sw3.pdf> [Посетен: 18.09.2026].
2. **GRANOVETTER, Mark S.** The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology* [online]. 1973, vol. 78, no. 6, pp. 1360-1380. DOI: 10.1086/225469. Достъпно на: <https://snap.stanford.edu/class/cs224w-readings/granovetter73weakties.pdf> [Посетен: 18.09.2026].
3. **MILGRAM, Stanley.** *The Small-World Problem.* *Psychology Today* [online]. 1967, vol. 1, no. 1, pp. 61-67. Достъпно на: <https://snap.stanford.edu/class/cs224w-readings/milgram67smallworld.pdf> [Посетен: 18.09.2026].
4. **POOL, Ithiel de Sola; KOCHEN, Manfred.** Contacts and Influence. *Social Networks* [online]. 1978/1979, vol. 1, no. 1, pp. 5-51. DOI: 10.1016/0378-8733(78)90011-4. Достъпно на: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0378873378900114> [Посетен: 18.09.2026].
5. **TRAVERS, Jeffrey; MILGRAM, Stanley.** An Experimental Study of the Small World Problem. *Sociometry* [online]. 1969, vol. 32, no. 4, pp. 425-443. DOI: 10.2307/2786545. Достъпно на: <https://courses.cs.duke.edu/compsci514/cps214/fall18/readings/smallworld.pdf> [Посетен: 18.09.2026].
6. **UNITED STATES. DEPARTMENT OF THE ARMY.** *FM 2-22.3: Human Intelligence Collector Operations* [online]. Washington, DC: Headquarters, Department of the Army, 6 September 2006. Достъпно на: <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/150085.pdf> [Посетен: 18.09.2026].
7. **WATTS, Duncan J.; STROGATZ, Steven H.** Collective Dynamics of 'Small-World' Networks. *Nature* [online]. 1998, vol. 393, no. 6684, pp. 440-442. DOI: 10.1038/30918. Достъпно на: <https://snap.stanford.edu/class/cs224w-readings/watts98smallworld.pdf> [Посетен: 18.09.2026].

ОГНЯН Д. КОСТАДИНОВ, Д.Н.

ORCID ID: 0000-0002-9183-5243

WEB OF SCIENCE: ABC-5572-2022

SCOPUS ID: 60097985800

NIKOLA VAPTSAROV NAVAL ACADEMY

VARNA, BULGARIA

E-MAIL: O.KOSTADINOV@NAVAL-ACAD.BG

РЕКЛАМА